

رپون كړدنه وده پالو ته كړدن پاشان په روه رده و فير كړدن

وه پيوستى موسلمانان بو ئه و دوو كاره

فضيلة الشيخ: محمد ناصر الدين الألباني

وه ر كبرانى: عبدالوالى عبدالرحيم القزنجي

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الحمد لله رب العالمين والصلاة والسلام على
نبينا محمد وعلى آله وصحبه أجمعين، وبعد:

له پاشاندا:..

ئيمه ئه مړو... هه روه كو هه موو لايه ك دهرانن
له پوژگار يكدان كه موسلمانان
گه يشتونه ته ئاستيك كه ئه وهنده خراپه
هيچ كاتيك موسلمانانى خاوه ن باوه پر به
خواو پيغه مبه ره كه ي ﷺ ناگونجى له وه
خراپتر ببينرى، له بهر ئه م هويه وه هه روه ها
وهك بيدار بوونه وه يه ك و هه ست كړدن
هه ريه ك له ئيمه و مانان به رامبه ر ئه و
زه ليلى و نارچه تيه ي كه بالى كيشاوه
به سر كو مالگا موسلمانان ه كاندا به وپه پرى
داخ و په ژاره وه ..

هه موو تاكه كانى كومه لگا له گه ل جياوازى
ئاستى پوښن بيريان هه ميشه ده پرسن له
كوړو كو بوونه وه گشتى و تايبه تيه كاندا له و
هو كاره ي كه موسلمانانى به ره و ئه و حاله ته
خراپه و باره پر زه بوون و ناهه مواره و ئه و
په نهانه ي كه به هويه وه به ره و نزم ترين و
ناهه موار ترين جيه گه ي زه ليلى و ژير
ده سته ي بردن.

هاوكاتى ئه م پرسيارانه به هه مان شيوه
ده پرسين و داواى چاره سه رو دهرمانى ئه م
حاله ته ده كه ين هه تا به هويه وه بتوانين
خومان پرگار بكه ين له و سه ختى و
ناخوشيانه .

ئه وسا بيرو بوچونه كان جيا جيا ده بن و
هه ريه كيك ديت له پرؤگرام و شيوازو ريگه
چاره يه ك كه به گونجاوى دهرانن بو

فریودان له گه لّ ئه وهی که ده زانن ئه و کاره
 حه رامه ههروه که له فهرمووده که ی
 پیغه مبهردا ﷺ هاتوو: (إذا تبایعتم
 بالعینة). (العینة) ههروه که له کتیبه کانی
 فیهدا باس کراوه بریتی یه: له جوړیک
 کپین و فروشتن که فهرمووده که ی پیغه مبه
 رد ﷺ به کپین و فروشتنیکی حه رامی له قه لّه م
 داوه، سه ره پای ئه مه هه ندیک له زانایان
 بوچونیان وایه چ جای خه لگی عه وام و
 نه شاره زا که ئه م موعامه له یه شه رعی یه و
 دروسته .

شیوانی کپین و فروشتنه که یش ئا به م
 شیوه یه یه: کپیار هه لده سیّت به کپینی
 که لو په لیک پیویست ئیمه وای داده نیین
 که سه یاره یه که، سه یاره که ده کپیت به
 بریک پاره به شیوه ی قیست بو ماوه یه کی
 دیاری کراو، دوا ی ماوه یه کی کاتی کابرای
 کپیار دیت و سه یاره که ده فروشیته وه به
 فروشیاری یه که م که سه یاره که ی لی کپیووه
 به نرخیکی که متر له و نرخه ی که یه که مجار
 سه یاره که ی پی کپیووه، به لام به و
 مه رجه ی فروشیاری یه که م که ده بیته کپیار
 ئه م جاره پاره که ی به نه قد بداتی شیوه ی
 معامه لاته که نزیکتر ده که یه وه و ده لیین:

چاره سه ر کردنی ئه و کیشه یه ی که باس مان
 کرد.

به لام من وای ده زانم ئه م کیشه یه به
 ته واوه تی پیغه مبه ری خوا ﷺ باسی
 کردوو و له هه ندیک له فهرمووده کانیدا له و
 باره یه وه دواوه، وه چاره سه سه ری
 گونجاویشی بو دیاری کردوو ههروه که له م
 فهرمووده یه دا ده فه رمیّت:

(إذا تبایعتم بالعینة، وأخذتم أذناب البقر،
 ورضیتم بالزرع، وترکتتم الجهاد، سلط الله
 علیکم ذلا لا یترعه حتی ترجعوا الی
 دینکم)^(۱).

وه که ده بینین له م فهرمووده یه دا له گه لّ
 کورتی و پوختیدا باسی ئه و نه خوشیانه ی
 تیدا یه که به ربلاوه و هه یه، هه تا
 موسلمانانیشی گرتوه، پیغه مبه ری خوا
 ﷺ ته نها باسی دوو نه خوشی ده کات بو
 نمونه هیئانه وه نه که وه ک سنوردار کردنی
 نه خوشیه کان، له و دوانه دا:

جوړی یه که م: بریتی یه له ئه نجام دانی
 هه ندیک کرداری حه رام له لایه ن
 موسلمانانه وه به شیوه یه کی ساخته کردن و

(۱) (السلسلة الصحيحة: ۱۱).

به لگه یشیان ئه و ئایه ت و فه رمودانه یه که به شیوه یه کی گشتی باسی کرپین و فروشتن ده کن، وه کو ئه و ئایه ته که ده فه رمیّت:

﴿وَأَحَلَّ اللَّهُ الْبَيْعَ وَحَرَّمَ الرِّبَا﴾ [البقرة: ۲۷۵].

واته: خوی گوره کرپین و فروشتنی بۆتان ه لال کردووه و ریبای لیتان قه ده غه کردووه و دوور بکه ونه وه لیّی.

وه ده لّین سوویش هر کرپین و فروشتنه وهیچی تیّدا نی یه ئه گهر زیادو که می تیّدا پوو بدات، به لام راستی مه سه له که ئه وه یه کاتیک که کرپار سه یاره که ده کرپیت به ده هزار به قیست و پاشان پیّی ده فروشتنه وه به هشت هزار به نه قد واته ته نها مه به سستی ئه وه یه هشت هزاری ده ست بکه ویت له و ریّیه وه، چونکه ده زانی کابرای فروشیاری موسلمان به گومانی خوی هرگیز هشت هزاری پیّ نادات له پیّناوی خوداو له بهر خوا به لکو زیاده یی ده ویت له و قهرز پیّدانه هر بویه هر دوولا به فیّل ئه و زیاده یه ه لال ده کن به ناوی کرپین و فروشتنه وه.

پیّغه مبهری خوا ﷺ یه که م کاری بریتی یه له ریّمونی کردنی خه لکی هه روه ک خوی گوره ده فه رمیّت:

بۆ نمونه ئه و سه یاره یه فروشرا یه وه ده هزار لیره به شیوه یه کی قیست پاشان کرپاری ئه م سه یاره یه ه لده سیّت به فروشتنه وه یی سه یاره که یی به فروشیاری یه که م که لیّی کرپووه به نرخیککی هه رزانتی که هشت هزار لیره یه به لام نه قد پاره که یی ده ویت، کابرای فروشیاری سه یاره که یه که مجار که دوی سه یاره که ه لده گریّته وه به جیاوازی دوو هزار که متر، دوو هزاره که یی تر وه کو قهرز له سه ر حیسابی کابرای کرپاری یه که م ده نوسیّت و ده بیّت ئه و دوو هزاره بداته وه.

ئه و زیاده یه سووه (ریبایه) وه ئه وه یی که پیّویسته و داواکراوه له موسلمانان کاتیک گوئیستی ئایه ته کانی خوی گوره و فه رموده کانی پیّغه مبهری خوا ﷺ ده بیّت که سوو حه رام ده کات، که ئه م جوّره کرپینه (بيع العینه) ه لال نه کن مادام له دانه وه یی ئه و قهرزه پیّویسته زیاده یه ک بدات، وه له بهر ئه وه یی ئه م زیاده یه سووه و ناشکراو دیاره، که چی له گه ل ئه وه شدا که سانیک به ه لالی ده زانن، چونکه ده یکه نه ژیر خانه یی کرپین و فروشتنه وه، وه

﴿وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الذِّكْرَ لِتُبَيِّنَ لِلنَّاسِ مَا نُزِّلَ إِلَيْهِمْ﴾ [النحل: ٤٤] .

واته: ئەى محمد ﷺ ئىمه ئەم قورئانه مان بۆ نارديوته خواره وه بۆ ئەوهى بۆ ئەوهى خه لکهى پوون بکه يته وه ئەوهى که بۆيان نيردراوته خواره وه .

دووه م: پيغه مبه ر ﷺ هه روهك خواى گه وره وه سفى کردووه :

﴿بِالْمُؤْمِنِينَ رَءُوفٌ رَحِيمٌ﴾ [التوبة: ١٢٨] .

واته: له گه ل باوه پداراندا به په حم و ميه ره بانه .

وه له وه به زه يى وميه ره بانىيهى به رامبه ر به ئىمه ئەوهيه که وورىاي کردوينه ته وه له و ريگايانهى که شه يتان ليوهى مرؤقه كان له خشته ده بات، وه ئاگادارى کردوينه ته وه له داو وته له که كانهى له زور يک له هه رمووده كانيدا وه يه كىك له وه رموودانه ئەوهيه که ئىمه له باس کردنيدين وهك ده هه رميت:

(إذا تبايعتم بالعينة).

واته: ئەگه ر ئەوهى خواو پيغه مبه ره کهى ﷺ هه راميان کردووه هه لالتان کرد به که مترين فيل به ناوى ئەوهى که ئەمه کپين و فروشتنه، که له راستيدا ئەمه دانانى

په رده يه که له سه ر پاستى با به ته که و شار دنه وه يه تى، وه ئەوه کپين و فروشتنه قه رز دانه له به رامبه ر زياده يه ك .

هه ر بۆيه پيغه مبه ر ﷺ بيى دارى کردوينه ته وه له م هه رمووده يه دا که نه که وينه ناو ئەم هه ر فيلان ه وه ئەوهى که هه رامى کردووه هه لالى نه که ين، چونکه ئەم جو ره کارانه زور تر سناکتره له وهى که موسلمان بکه ويته هه رامه وه و بزاني ئەوه هه رامه، له به ر ئەوهى ئوميدى ئەوهى لى ده کريت که واز به ينييت له وه کاره وه ته وه به بکات چونکه ده زانييت ئەوه کاره هه رامه .

به لام ئەگه ر ئەوه کاره خراپه ي له به ر چاودا پارا بيته وه به هه ر هۆيه که بيت له هۆيه كان که له وان ه يه ليک دانه وه يه كى هه له بيت، يا خود نه زانييه كى له راده به ده ر که وا گومان به ريت که ئەم کاره ي هيجى تيدا نى يه، ئەوا زور ئاساييه به لايه وه که نه يه ت به خه ياليدا رؤژيک له رؤژان ته وه ي لى بکات و بگه رپيته وه بۆ لاي خواى گه وره .

که واته مه ترسى ئەوه که سه ي که هه رام هه لال ده کات به بيروبا وه رى خوى زور زياتره له وه که سه ي که هه رام يک ئەهجام ده دات و فيل و فريودانى تيا به کار ناهي نييت،

ئنه نجام بدات و به رینگه یه ک له رینگه کانی لیکدان هوهی هله ه لالی بکات، سه ره نجامی بریتسی یه له وهی که خوی گه وره زه لیل و پیسوی ده کات و به هوی ئه مه شه وه خوی گه وره موسلمانان زه لیل ده کات ئه گه ر ئه و کاره له ناویاندا بلاو بووه وه.

پاشان پیغه مبه ر ﷺ باس جوړی دووم ده کات له و شتانه ی که خه لکی به زوری تییدا به شدارن، وه ده زانن پیچه وانه ی شه ریه تی ئیسلامه هر بوئه ده فهرمیت: (إذا تبايعتم بالعینه، وأخذتم أذناب البقر، ورضیتم بالزرع).

واته: ئه گه ر سه رقوال بوون به پاکردن به دوی سامان و مالی دونیاداو ده ست خستی رزقو رۆزی به ناوی ئه وهی که خوی گه وره فه رمانی پی کردوون که هه ول بدهین بو به ده ست هیانی رۆزی، وه زیاده له پیویست رۆچوون له و پیناوه دا، وه له بیری خویانی به رنه وه ئه وهی که خوی گه وره واجبی کردووه له سه ریان، وه خویان ده خلا فیئن له پاکردن به دوی دانه ویله و مه رو مالآت، وه هاوشیوهی ئه و جوړه کارانه که ده بیته هوی له بیرکردنی ئه و

وه دانسی پیا ده نیئت که سووه وه ده شنائی، ئه م که سه له گه ل ئه وهی که جه نگی به ریا کردوه له گه ل خواو پیغه مبه ردا ﷺ هه روه ک له ده قی ئایه ته که دا هاتووه مه ترسی له سه ر ئه نجامدانی که متره له و که سه ی که سوو ده خوات و بیروباوه پیشی وایه که هه لال خوره.

وینه ی ئه مه وه ک ئه و که سه یه که ماده دی سه رخوشکه ر ده خواته وه و پیشی وایه هه رامه، ئه م که سه چاوه رپی ئه وهی لئ ده کریت ته و به بکات و از به نیئت، به لام که سیک ماده دی سر که ر به کار به نیئت و پی وایت هه لاله به هه ر هویه ک بیئت، ئه و زور مه ترسی لئ ده کریت چونکه چاوه رپی ئه وهی لئ ناکریت که ته و به ی لئ بکات، هه تاوه کو به و شیوه خراپه حوکی ئه م تاوانه خراپه ی لیک بداته وه.

وه پیغه مبه ر ﷺ له م فه رموده یه دا باسی (العینه) ده کات هه روه ک له سه ره تای باسه که وه ووتمان وه ک نمونه هیانه وه نه ک وه ک دیاری کردنی و سنووردار کردنی ده رده کات، چونکه مه به ستی له مه دا ئه وه یه که هه ر موسلمانیک کاریکی هه رام

پيغهمبهر ﷺ باسی کردووه و پای دهگه یه نی که نه گهر بگه رینه وه بوی و جی به جی بکه یه نه و خوی گه وره نه و زه لیلی و داماو ییه مان له سه ر لاده بات و هه لده گریت.

خه لکی نه م فرموده یه ده خوینه وه وه زور گوی بیستی نه م دیپر ده بن که ده فرمیت: (حتی ترجعوا الی دینکم).

وه واگومان ده بن که گه پانه وه بۆ لای دین کاریکی ئاسانه، به لام من وای ده بینم که گه پانه وه بۆ لای ئایینی ئیسلام پیوستی به (شان بۆ هه لته کاندنیک هه یه) - هه روه ک لای ئیمه واده لین - له بهر نه وه ی هه موومان ده زانین که نه م ئایینه توشی چه نده ها هه ول دان بۆته وه بۆ گوپینی زوریک له راستیه کانی ناوی، وه کومه لیک له وه هه ولانه توانیویانه بگه نه نه و جوره گوپانکاری و ده ستکاری کردنانه.

هه ر بۆیه هه ندیک له و شتانه ی که گوپانکاریان تیدا کراوه له لای خه لکی زانراوه وه هه ندیکی نازانریت، به لگو به پیچه وانه وه له لای زوریک له خه لکی هه ندیک بابه ت هه یه که په یوه ندی به بیروباوه رپه وه هه یه، وه هه ندیکی په یوه ندی به عیباده ت و

شتانه ی که خوا فه رزی کردووه له سه ریان، وه له و واجباتانه ه که خوا فه رزی کردووه له سه ریان وه له و واجباتانه ه که له به ریان کردووه به نمونه تیکۆشان باس ده کات له پیناوی خوی گه وره دا وه ده فرمیت:

(إذا تبايعتم بالعينة، وأخذتم أذناب البقر، ورضيتم بالزرع، وتركتم الجهاد، سلط الله عليكم ذلا لا يترعه حتى ترجعوا الی دینکم).

نه م فرموده یه یه کیکه له نیشانه کانی پیغهمبهر یه تی هه روه ک ده بینین، نه وه تا گومانی تیدا نی یه که نه و زه لیلیه ی باسی کردووه نه مرق واقیعه له ناوماندا، هه روه ک ده بینرئ له گه ل جی داخدا، که واته پیویسته له سه رمان نه و چاره سه ره وه ربگرین که له فرموده که دا باس کراوه دوا ی نه وه ی که نه خو شیییه کانی باس کردووه و باسی به ره می نه و نه خو شیییه ی کردووه له سه ر شوپی، چونکه موسلمانان ده ستیان گرتووه به نه خو ش که ره کانه وه و سه ره نجام به ره و نه و نه خو شیییه ی بر دین که زه لیلی یه.

که واته پیویسته له سه رمان که بگه رینه وه بۆ جی به جی کردنی نه و چاره سه ره ی که

وه دایناوه به هویهک بؤ زهلیل بوونی
 موسلمانان، نمونه یه که له دهیان نمونه که
 به لگه یه له سهر ئه وهی که باسماں کرد،
 ئه ویش ئه وه یه که پیویسته له سهرمان سهر
 له نوی تئ بگهین له م ئایینه له بهر پوښنایی
 قورئان و سوننهت، وه کاتیک که ئیمه
 ئماژه به وه ده کهین که زانایانیک هه
 وه هندیك شت چه لال ده کهن له گه ل ئه وهی
 که دهقی پوون و ئاشکرا هیه له سوننهتدا
 که ئه و شته حرامه، نامانه ویک له پشت
 ئه م ئماژه یه وه تانه یان لی بدهین یاخود له
 ئاستی زانستیان که م بکهینه وه به لکو ئیمه
 ده مانه ویت ئاموژگاری موسلمانان بکهین،
 وه ده مانه ویت هاریکاریان بکهین به تایبته
 له گه ل ئه وانیهی که سهرقالی شاره زا بوونی
 حوکمه شهرعییه کانن بؤ تیگه یشتنی
 ئه و شتانهی که لادانی تیدا که وتوو له
 لایه ن هندیك له خه لکییه وه به هر هویهک
 بیته.

ئه ویش به گه رانه وه بؤ لای حوکم ویاسای
 ئایه تیک که قورئانی پیروژه، وه ئه و
 ئایه تهیش لای هه مووان زانراوه، به لام که من
 ئه وانیهی که ده یانه ویت پابه ندی بن، ئه و

موعامه له وه هیه، واته بابته تی فیهقی و
 گومان ده بن که له دیندا هیه و به دین
 حسیبه که چی له راستیدا ئه و بابته به
 هیچ شیوه یه که له دیندا نییه.

وه ئه و نمونه یه ی که پیشتر باسماں کرد
 زور دور نی یه که بریتی یه له یه که م کیشه و
 نه خوښی که پیغه مبه ر ﷺ باسی کردوه.

وه که ده فه رمیت: (إذا تبایعتم بالعینه).
 فروشتنی عینه ئه م جوړه کرپن و فروشتنه
 له لای هه موو خه لکی دانی پیادا نانریته،
 یاخود نازانریته که حرامه به لکو تاوه کو
 ئیستا زوریک له زانایانی هندیك وولاته
 ئیسلامیه کان که به ئومیدی ئه وهین
 شوین و قه لای ئیسلامه وه دووره له وهی که
 بکه ویته ژیر کاریگری ئه و شتانهی که
 وولاته موسلمانان کانی تری تئ که ووتون،
 فه توا به وه ده دن که ئه م موعامه له یه
 له گه ل ئه وهی که فیل و ساخته ی تیدایه بؤ
 چه لال کردنی سوو (ریبا) دروسته، وه ئه م
 نمونه یه یه کیکه له و نمونانه ی که زوره و
 که سانیکی سهرقال به فیهقی ئیسلامی
 ده یزانن.

وه ئه م جوړه له کرپن و فروشتن له گه ل
 ئه وهی که پیغه مبه ر ﷺ حهرامی کردوه

نایه تیش بریتی یه له و فهرموده یه ی خوای
گه وره که ده فره میت:

﴿فَإِنْ تَنَازَعْتُمْ فِي شَيْءٍ فَرُدُّوهُ إِلَى اللَّهِ
وَالرَّسُولِ إِنْ كُنْتُمْ تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ
الْآخِرِ ذَلِكَ خَيْرٌ وَأَحْسَنُ تَأْوِيلًا﴾ [النساء: ۵۹] .

واته: ئە گەر کیشه که و ته نیوانتانه وه له
هر بابە تیکدا ئەوا بۆ چاره سهری
بگه پینه وه بۆ لای قورئان و پیغه مبهری خوا
ﷺ ههتا له ژياندا یه وه بۆ لای
فهرموده کانی له دوا ی خۆی ئە گەر ئیوه
راست ده که ن و باوه رتان به خوا و به رۆژی
دوا ی هیه، چونکه پابه ند بوونتان به
که لای خوا و که لای پیغه مبه ره که ی ﷺ
له چاره سه ر کردنی کیشه کانتاندا توشی
خیرو چاکه ی زۆر ده بن و سه ره نجامیکی
زۆر چاکیش چاوه رپیتان ده کات.

ئه وانه ی که تویرینه وه و لیکۆلینه وه ده که ن
بۆ شاره زا بوون له حوکمه شه رعیه کان
ده زانن که کپین و فرۆشتنی (عینه) وه
زۆریک له مامه له کانی تر زانایان بۆ چونیان
جیاوازه ده باره ی له کۆن و تازه ی شدا،
ده ی که وایه زانایانی ئە مرۆ چی ده که ن
ده باره ی ئە و بابە تانه ی که بۆ چونی
زانایانی تیدا جیاوازه؟ ئە وه ی که من

شاره زا بم ئە وه یه که زۆر به یان دان به و
جیاوازی بۆ چونانه دا ده نین (ئە وه ی که
کۆنه هه ر به کۆنی وازی لی ده هینن) وه ک
ده لین، لی ره ده لیم: موسلمانان چۆن
بگه پینه وه بۆ ئایینه که یان که ته نها
ئە وه یه چاره سه ره که پیغه مبه ر ﷺ
دیاری کردوه و دنیامان ده کاته وه له وه ی
که به جی به جی کردنی زه لیلی و
که ساسیمان له سه ره له ده گری ئە گه ر نا
ئە وانه خیر.

که واته ته نها چاره سه ر بریتی یه له
گه رانه وه بۆ لای ئایینی ئیسلام، به لام ئە م
ئایینه وه که وه موومان یا خود به تاییه ت
که سانی شاره زا ده زانن جیاوازیه کی زۆر
هیه تییدا وه ئە و جیاوازیه یه وه ک
زۆریک له زانایان و نوسه ران وا گو مان ده بن
که له چوار چی وه ی چه ند بابە تیکی فیه ی
دایه هه روه ک ده لین، به لام ئە م بۆ چونه
هه له یه به لکو ئە م جیاوازیه زۆر له وه
زیاتره و تیپه ری کردوه بۆ بابە ته بیرو
باوه رپییه کان، بۆ نمونه جیاوازی و
ناکۆکیه کی زۆر گه وره هیه له نیوان ئە م
دوو گروهی و موعته زیله کاند، بیجگه له
ده سته و گروهی کانی تر وه هه مووشیان

خو! هیناویتی وه هیچ ریگه یه کیش نی یه بؤ جی به جی کردنی ئه و نه دهی که من ده یزانم له وهی که شاره زایانی ئیسلام یه که ده ننگن له سهر ئه وهی که هیچ ریگه یه که نی یه بؤ گه پانه وه بؤ تیگه یشتنی ئه م ئاینه به و شیوه راست و دروسته ی که خوا ناردویه تیبه خواره وه ته نها به لیکولینه وه و توژیته وهی قورئان و سوننه ت نه بیته.

وه گومانی تیدا نی یه که پی شه وایانی ئیسلام (په حمه تی خویان لی بیته) شوین که و تووانیان ناگادار کردو ته وه که شوینیان نه که ون و چاولیکه ریان نه که ن و نه یان که ن به سهر چاوه ی گه پانه وه له حوکمه شه رعیه کاند او به مه ش ئه و دوو بنچینه سه ره کییه ی شه رعیه تی ئیسلام له بیر بکه ن که بریتی یه له قورئان و سوننه ت، وه ئه وه ش له چاکه و باشه یانه وه ئه م باشیه شیان فه زلی خویه به سه ریانه وه، پیویستیش ناکات که ووته ی ئه و پی شه وایانه تان بؤ به نیمه وه که به هر همووی باس له و ووته یه ده کات که به سه نه دی صحیح لییان ده گیرد ریته وه وه ده لی: (إذا صح الحدیث فهو مذهبی).

له سهر ئیمه ده ژمیردرین وه کو موسلمانان وه هه موویان راسپیژدراون به م فه رموده یه: (سلط الله علیکم ذلا لایترعه حتی ترجعوا الی دینکم).

ئه و ئاینه کامه یه که پیویسته بگه ریینه وه بؤی؟! ئایا پیویسته گه پانه وه مان بؤی به تیگه یشتنی فلانه مه زه ب بیته، یا خود ئه و مه زه بانه ی تر که هه ن با ئیمه ناکوکی و جیاوازی یه که سنوردار بکه ین له و چوار مه زه به به ربلاوه ی که هه یه و به مه زه بی ئه هلی سوننه ده ژمیردرین، کامه یه ئه و دینه ی که چاره سه ره بؤ لابرندی زه لیلیمان؟! ئه گه ر بگه ریینه وه بؤ هر مه زه بی که له و چواره به دلنیا یه وه هه ندیک بابه ت یا خود به ده یه ها بابه ت هه یه له و مه زه به دا که پیچه وانه ی سوننه ته ئه گه ر پیچه وانه ی قورئان نه بیته.

هر بؤیه من وای به باش ده زانم که هر چاکسازی یه که پیویسته که سانی بانگ خواز پیی هه ستن بؤ ئیسلام و ئه وانه ی شیه که بانگه شه ی ده ولته تی ئیسلامی ده که ن به دل سؤزییه وه به وه ده بیته که خویان شاره زا بکه ن یه که مجار وه پاشان ئه م ئوممه ته ی ش: ئه و دینه ی که پیغه مبه ری

ئەو ھى زانا يانى فەرموودە ھەولئىكى زۆريان داوھ كە فەرموودە يەك بەھىننەو ھەگەر زەعيفيش بىت بەلكو مەوزوعيش بىت لەسەر ئەو ھى كە پىغەمبەر ﷺ بە دەستى راستى دەستى چەپى نەگرتووە كاتىك كە لەناو نوێژدا وەستاو، كەواتە بەردانەو ھى دەستەكان بوونى نىيە، ئەپرسم و دەلیم ئايا ئەو ھى ئىسلامە؟ من دەزانم ھەندىك دەلین: ئەم بابەتە ھى باسى دەكە ھى يەككە لە بابەتە لاوھكى يەكان، وە لەوانە يە ھەندىك بە لايانەو ھى ئاسانتر بىت و ھى دەربىر كە ئەو بابەتە بابەتئىكى بى نرخەو گرنگ نىيە، وە من بىروباو ھى و ھى كە ھەموو ئەو شتانە ھى كە لە پىغەمبەرى خواو ﷺ پیمان گەشتووە و پەيوەندى بە ئاين و پەرسنئىشەو ھە يە بى نرخ نىيە و گرنگە.

چونكە بىروباو ھى پمان و ھى كە ھەموو ئەو شتانە ھى كە لە پىغەمبەرىو ﷺ پیمان گەشتووە دەبىت وەكو دىن و ھى بگرين لەگەل ئاستى ئەو شتە بەپى ھەبوونى بەلگە ھى شەرى لەسەرى ئەگەر فەرز بوو ئەو فەرزە وە ئەگەر سوونەت بوو ئەو سوونەت، بەلام ئەو كارە ناوېنئىت بى نرخ

واتە: لە ھەر بابەتئىكدا لە بابەتەكانى ئەم ئاينەدا فەرموودە ھى صحىحى دەربارە ھاتبوو ئەو ئىمە بە گوپى ئەو فەرموودە يە دەكەين و شوپى دەكەوين وە ئەو ھى رىيازو مەزھەبمانە.

ئىمە ئەو ووتە يە ھى ئەوانمان بەسە، وە بەلگەشە لەسەر ئەو ھى كە ھەر يەككە لەو پىشەوايانە ئامۆژگارى خوئى و پاشان ئامۆژگارى ئوممەتەكە ھى و شوپى كەوتوانى كر دوو كاتىك كە فەرمانيان پى دەكات كە بگەپنەو ھى بۆ لاى فەرموودە راستەكان و شوپى بکەون ئەگەر پىچەوانە ھى بىرو بۆچون و ئىجتىھادى ئەو بوون، وە ئەم ئامۆژگارىيە ھى ئەوان كرنەو ھى رىگايە بۆ گەرانەو ھى بۆ لاى قورئان و سوونەت تەنانەت لە ژىر ناوى چاويلكردن و شوپى كەوتنى پىشەوايان.

لیرەدا ھەندىك نمونە كە ھەتا ئىستائىش لەناو كتیبەكاندا ھە يە و دەخویندرئىت لە قوتابخانە شەرى و كۆلئىزەكانداو لە يەككە لە مەزھەبە ئىسلامىيەكانىشدا ھە يە: كە نوێژ خوین كاتىك نوێژى دابەست دەستەكانى بەردەداتەو ھە لەسەر سىنگى ناگرئىت؟! بۆچى؟ مەزھەب ئاوايە، لەگەل

حرامه، جوړه که ی تر له غه یری تری
دروست ده کریت واته له جو یان خورما یان
شتی تر که بیباوه پانی نه مړو کارمان له
د رهینانی مه ی تییدا، نه م جوړه له مه ی
ناره ق حرام نی یه تییدا ته نه ا نه ونده ی
حرامه تییدا که سه رخوشکه ره، بوچی
هه تا نیستایش نه م ووتیه له ناو کتیبه کاند
به نوسراوی ماوه ته وه.

دلنیام هندیک له خه لکی به رگری ده کن
له م ووتیه به جوړه ها چه شنی به رگری
له بهر هیچ نا ته نه ا له بهر نه وه ی پیشه وایه ک
له پیشه وایانی موسلمانان نیجتیهادی
کردوه و نه م قسه یه ی ووتوه: له گه ل
نه وه ی نیمه هه موومان له گه ل جیاوازی
مه زه به و ریبا زمان نه یخوینینه وه له
کتیبه کانی سوننه تدا به سه نه دی صحیح
نه و فرموده یه ی پیغه مبه ر ﷺ:

(ما أسکر کثیره فقليله حرام) (۲).

واته: هه رشتیک بره زوره که ی مړو ف
سه رخوش بکات بره که مه که یشی حرامه.
هه روه ها:

یا خود تویکل هه ر له بهر نه وه ی حوکه که ی
موباحه واته ریپی دراوه له شه رعدا نه و نه و
جوړه بیرکردنه وانه دووره له ره وشتی
نیسلامی، له گه ل نه وه ی که ناوه پوکی
شتیک پاریزگاری لی ناکریت نه گه ر
تویکله که ی نه پاریزیت واته به نه مانی
تویکل ناوه پوک ده فه وتیت.

نه م نمونه ساده یه که به ردانه وه ی ده سته
له ناو نویژدا بوچی موسلمانان به رده وامن له
جی به جی کردنیدا له کاتیکدا نه و هه موو
فرموده یه هیه له و کی شانیه که
فرموده ی تییدا کوکراوه ته وه، وه ده لیت
پیغه مبه ری خوا ﷺ ده سته ده گرت له ناو
نویژدا ته نه ا مه سه له که چاولیکه ری و پی
داگرتنه له سه ر موخاله فه کردنی
پیشه وایانی نیسلام له وو ووتیه یاندا:
(إذا صح الحدیث فهو مذهبی).

له وانه یه نه م نمونه ساکارانه هندیک له
خه لکی پی پی پازی نه بن جا بو یه
نمونه یه کی تر باس ده که ین که له هندیک
له کتیبی فیه ی مه زه به کاند هه تا
نیستایش باس ده کات که مه ی (ناره ق)
دوو جوړه: جوړیکیان له تری دروست
ده کریت نه م جوړه که مه که ی و زوره که ی

(۲) (إرواء الغلیل: ۲۳۷۵، وصحیح سنن أبي داود:

۳۶۸۱، وصحیح الجامع الصغیر: ۵۵۳۰).

(كل مسكر خمر وكل خمر حرام)^(٣).

هه موو بئى هوشكهرئك مهيه، وه هه موو مهيهك (شه راب) حه رامه .

بؤچى ده بئيت ووتيههكى ترسناكى وهك ئەم ووتيهه بمئيتته وه كه هاندهرى خه لكىيه به تايبهت ئەوانهه لى رهؤخى چالى تاوان و خراپه دان، يا خود كه وتوونه ته ناويوه بؤيان ده پازئيتته وه خواردنه وهى برئكى كه م له وه عاره قه كه له ترئى دروست نه كراوه به به لگهه ئه وهى فلانه پيشه وا كه زانايه كى به پرئزه ئەم شتهه ووتووه؟ ئاي له وه به لگهه! ئيمهش با وه پمان وايه كه ئەم زانايه به پرئزه به لام جياوازيهه كه له وه دايه كه ئيمه بيرمان ناچئيت كه ئەم زانايه به پرئزه و پارئيزا و نيه له هه له كردن، به لام ئەوان ئەم و پاستيهه له بير خؤيان ده به نه وه هه ر بؤيه به رده وامن له به رگرى كردن له وه ووتيهه، وه هه نديكيان ئەم ووتيهه ده قؤزنه وه وه هه لده ستن به بلاو كردنه وهى مادهه بئى هوش كه ره كان له نيوان موسلماناندا وه هه نديكيان به رگرى ده كات له وه پيشه وايه نهك له ووته كهه.

رهنگه زؤريكيان بزنانن (مجله العربى) پيش چه ند ساليك ووتاريكى بلاو كرده وه كه هى يه كئيك بوو له وانهه لى له وتاره كه يدا ئەم ووتيهه په سه ند ده كات: واته ئەم ووتيهه خواردنه وه بئى هوش كه رانهه لى له ترئى دروست نه كراون وه ئەم ووتيهه خواردنه وانهه لى كه ئەم پرؤ هه يه وه ده زانرئى زؤريهه لى له ترئى درنه هئيراون له وه ووتارهه لى كه بلاوى كردؤته وه له (مجله العربى) تئيدا هه لالى ده كات بؤ موسلمانان كه چه نديان وويست بيخؤنه وه له وه مادهه بئى هوش كه ره تازانه به به لگهه: ئەم وه نده مه خؤره وه كه سه رخؤشت بكات.

وه ئەم هيش كاريكى خه يالىيه له بهر ئەم وهى له پاستيدا وه كو هه موومان ده زانين كه دلؤپى يه كه م دلؤپى دووه م به دواى خؤيدا ده هئيتت وه سئيه م به دواى خؤيدا ده هئيتت وه به وشئوه يه .

وه ئەم و بره كه مهى مرؤف سه رخؤش نه كات وه ئەم هيش كرداريكه ناتوانرئيت ديارى بكرئيت وريك بخريئ برئكى زؤر دئيتت كه مرؤف سه رخؤش ده كات.

ليردها ده لئيم بؤچى ده بئيت وينهه ئەم جؤره قسهه به بمئيتته وه له ناو كتيبها كانى

(٣) (ارواء الغليل: ٢٣٧٣، وصحيح سنن ابن ماجه):

ده داته وه ده بینین له وه لامدانه وه که یدا
سه رسامه جاریک بۆچوونی ئه وان سهر
ده خات که هه مان ووتی ئه و نووسه ریه یان
هیه، وه جاریک ئه و فه رمودانه
ده هیئتیه وه که باسیمان کرد که وه لامیکه
بۆ ئه و نووسه ره و ئه و هیش که ته وه ری
باسی ئه و نووسه ریه .

بۆچی ده بینین ئه م زانا به پیره پارایه؟!
له بهر ئه وه ی ئه و ووتیه به پیرۆز ده زانی
به له بهر چا و گرتنی ئه وه ی له لایه ن زانیه ک
له زاناکانی موسلمانانه وه ووتراوه، وه ئه و
زانایه ییش به ئاره زوی خۆی یاخود به
نه زانی قسه ناکات، وه منیش ده لیم له
گه لی: ئه و زانیه قسه ناکات به هه واو
ئاره زوی خۆی یاخود به نه زانی به لام ئایا
که سیکی پاریزراوه له تاوان و دوره له هه له
کردن له و ئیجتیهاده ی که تییدا دووره له
نه زانین و هه واو ئاره زوو.

هه موومان ده لئین: نه خیر وه هه موویشمان له
بیرمانه ئه و فه رموده یه که پیغه مبه ر ﷺ
ده فه رمیت: (إذا حکم الحاکم فاجتهد ثم أصاب
فله أجران، وإذا حکم فاجتهد ثم أخطأ فله أجر
واحد)^(۴).

(۴) (البخاری: ۷۳۵۲، ومسلم: ۱۷۱۶).

فیقهدا له گه ل ئه وه ی که دژواری ده کات
له گه ل ئه و هه موو فه رموده و به لگه
نه ویست و جیگیرانه ی له پیغه مبه ری خواوه
ﷺ هاتوو ده رباره ی پوچه ل کردنه وه ی
ئه و جوړه و ته یه؟! بۆ ده بیئت ریگه بده ی
به نووسه ریکی ئاوه ها نه یار که ئه م قسه یه
بالو بکاته وه . وه ته لارو کۆشکی له سهر
دروست بکات وه ک ده لئین: وه حه لالی بکات
بۆ موسلمانان خواردنه وه ی ئه م جوړه
خواردنه وه حه رمانه به مه رجی: ئه و نه ده
مه خۆره وه که سه رخۆشت بکات، وه که م
بخۆره وه و زۆر مه خۆره وه له وانه یه ئه و
که سه ی ئه م ووتاره ی نوسیوو هه که سیکی
بیئت مه به سستی هه بیئت له وانه یشه نه ته ی
ساغ بیئت وه بیه ویئت ریگه ی هه ندیک که س
بگریته بهر که ده لئیت: جه ماعت دین
قورس مه که ن له سهر موسلمانان و توندو
تیژ مه بن مادام ووتی پیشه وایه ک هیه له
پیشه وای موسلمانان که بۆی حه لال کردون
ئه و خواردنه وانه بۆچی ئیمه حه رامی
بکه یین؟ له وانه یه ئه م نووسه ره ئاوه ها بیئت
به لام بۆچی ده بینین یه کی که له زاناکانی
ولاتی شام که سیکی وا به ریژ نامیلکه یه ک
ده نوسیئت و تییدا به ریهرچی ئه م ووتاره

ئيجتیهادهیدا یاخود لهو بۆچونهیدا لهگهڵ
 ئهوهیشدا پاداشتیک وهردهگریت لهجیاتی
 دوو پاداشت بۆچی وانهلّین وهك بیروباوهر:
 دووهم: وهك جی بهجی کردن و به کردهوه
 سه لماندن له هه ندیک له بابته فه رعی -
 یه کانداهه له وبابته ی که ئیمه له باس
 کردنیداین؟ کاتیک ئه و نووسراوه ی ئه و
 زانیه ده خوینینه وه که نوسیویتی وهك
 وه لّام دانه وه یه ک بۆ نووسه ری ئه و ووتاره ی
 که باس مان کرد ناگه یین به ئه نجامی ئه وه ی
 که بلّین نووسه ره که ی به هه له دا چوه
 له وه ی که پشتی به ستوه به بۆچونی
 پیشه وایه که له پیشه وایانی موسلمانان،
 له بهر ئه وه ی ئه و بۆچونه دوا ی
 لیکوئینه وه و به راورد کردنی له گه لّ به لگه
 شه رعی یه کانداه.

هه ندیک له شوین که وتوانی ئه و پیشه وایه
 ناچار بوون واز له و بابته بهینن و خویان لی
 لابدهن، وه وه کو ئیجتهادیک سهیری
 ده که ن بۆ ئه و پیشه وایه که پاداشتیک ی
 له سه ر وهرده گری و شوین ئه و فه رموده
 راستانه ده که ون که له و بابته دا هاتوه،
 که واته بۆچی له بهرچاومان نه که ون له و
 نووسراوه دا که ئه و پیشه وایه به هه له دا

واته: ئه گه ر ده سه لات دار (زاناه) ویستی
 ده رباره ی حوکمیکی شه رعی فه توا بدات
 له دوا ی گه پان و هه ولّ دان بۆ پوونکردنه وه ی
 ئه و حوکمه له قورئان و سوننه تدا و
 فه توا که ی له سه ر هه بوونی زانیاری یه وه
 داوه پاشان پیکی ئه و دوو پاداشتی هه یه
 پاداشتیک بۆ هه ولّ و ته فه لاکه ی وه
 پاداشتیک بۆ فه توا که ی، به لّام ئه گه ر
 هه ولّ و توانای خوی داو له سه ر هه بوونی
 زانیاریه وه فه توا ی دا هه رچه نده نه بیکی و
 به هه له دا بجیت ئه و یه ک پاداشتی بۆ هه یه
 ئه ویش هی تیکۆشانه که یه تی به گه پانی
 به دوا ی ئه و حوکمه له قورئان و سوننه تدا،
 ئیتر بۆچی له بیر خۆمانی به رینه وه که
 موخته هید له وانه یه پاداشت وهر بگریت
 که یه ک پاداشته وه ئیمه نالّین هه له
 ده کات؟ له بهر ئه وه ی هه ندیک له خه لکی
 قورسه به لایه نه وه ئه گه ر که سیک بلّیت:
 فلّانه پیشه وایه به هه له دا چوه، به لّام وهك
 ده لّین: هه موو ریگا کان ده چیته وه سه ر
 ئاردی ئاشه که ئیمه ده لّین بۆ ئه م
 بۆچونه؟ بۆچی بترسین له وه ی که بلّین:
 پیشه وایه که له پیشه وایانی موسلمان به
 هه له دا چوه له و بابته دا، یاخود له و

پیغه مبه رایه تی و په یام هه تا پله ی ئه وه ی
 بده یئی که هه له ناکات و مه عصومه به
 زووبانی حال، چونکه زووبانی حال زور
 پوون و ئاشکرا تره له و زووبانه ی که قسه ی
 پی ده که ین.

ئه گه ر پیویسته له سه رمان ریژی زانا
 بگرین و حه قی ته واوی خوئی بده یئی وه
 شوینی بکه وین کاتی که به لگه کانمان بو
 دخاته پرو ئه و باو بمان نی یه و ته ی ئه و
 سه ر بخرین به سه ر و ته ی خوا و ه روه ها
 و ته ی پیغه مبه ر ﷺ ئه م نمونه یه ی که
 باسما ن کرد یه کی که له و نمونانه ی که
 هه تا وه کو ئیستایش به رده و امه له نیوانماندا
 به بی ئه وه ی ئینکاری بکه ین و یا خود دژی
 بوه ستین له لایه ن که سانی شاره زا له
 قورئان و سوننه تدا.

وه من ئه و بابه ته م باس کردوه له
 نوسراویکدا چاپم کردوه وه وا پیویست
 بوو خوینه ر بگات به یه ک ئه نجام تییدا
 ئه ویش ئه وه یه :

که بوچوونی ته واو ئه و فه رموده یه ی
 پیغه مبه ره ﷺ که ده فه رمیّت:
 (ما أسکر کثیره فقليله حرام) .

چووه وه له گه ل ئه و هیشدا پاداشتی خوئی
 و ه رده گریّت وه نابیّت ئه و نووسه ره
 پیچه وانیه ی قورئان و سوننه ت بکات به
 بوچونی ئه و پیشه وایه .

وه لامه که ی: چونکه پاگرتن و ریژی پله ی
 پیشه وایان بالی کی شاوه به سه ر دللی
 هه مو ماندا به جوړیک که زور زیاتره له وه ی
 که خوا ی گه وره پیویستی کردوه
 له سه رمان، وه ئیمه باوه رمان به و
 فه رموده یه ی پیغه مبه ر ﷺ هیه که
 پیمان ده فه رمیّت:

(لیس منا من لم یجل کبیرنا ویرحم صغیرنا
 و یعرف لعالمنا حقّه) (۵).

واته: له ئیمه نی یه ئه و که سه ی که ریژی له
 گه وره کانمان نه گریّت و به په حم و میهره بان
 نه بیّت له گه ل منداله کانماندا، وه ریژی مافی
 زانایانی له لا نه بیّت.

پیغه مبه ر ﷺ هانی موسلمانان ده دات که
 ئه م په فتاره جوانه جی به جی بکه ن، وه
 داوا ده کات که پله و پایه و مافی زانایان
 بزائن، به لام ئایا له مافی زانایه که که
 ئاست و پله ی به رز بکه ینه وه بو ئاستی

ده كرى كه كچيكي موسلمانى عاقللى
پيگه يشتوو ئه توانيت خوى به شوو بدات به
بئ پرسى كه سو و كارى له گه ل ئه وهى كه
پيغه مبه ر ﷺ به پوون و ناشكرائى
ده فهرميّت:

(أيا امرأت نكحت بغير اذن وليها فنكاحها
باطل، فنكاحها باطل، فنكاحها باطل)^(٦).

واته: هه ر ئافره تيك شوو بكات به بئ
پرسى كه سو و كارى و به خيوكه رى (باوكى)
ئه وا ئه و شوو كردنهى نارپه وايه و دانه مه زراوه
سى جار ئه مهى فهرموو:

ئه م فهرموودهيه ئيشى پئ ناكري به لام
ئه م حوكمه ياسايه و ئيشى پئ ده كرى و
جئ به جئ ده كرى له وانه يه هه نديك له
خه لكى بلين: ئايا كه س له و فهرموودهيه تئ
نه گه يشتوو ته نها تئ نه بيت؟ له وه لامدا
ده ليم: ئه م فهرموودهيه كه سئ وه رى
گرتوو كه يه كيكه له تيگه يشتوو ترين
پيشه وا به زووبانى عه ره بى و شيوازه كانى
ئه ويش كه پيشه وا شافعيه، وه ئه مه
بوچونى كه سيك نى به بنه چه كهى زانراو
بيت كه ئه لبانييه و خه لكى ئه لبانيايه،

(٦) (إرواء الغليل: ١٨٤٠، وصحيح الجمع الصغير:

٢٧٠٩، وصحيح سنن ابن ماجه: ١٨٧٩).

واته: هه رشتئ به شه زوره كهى مرؤف
سه رخوش بكات كه مه كه يشى حه رامه .

وه ئه و نوسه رهى (مجله العربى) به هه له دا
چوو، وه هه ر كه سيك زانايان و شاره زايان
پشت به و بوچوونه ببه ستئ به هه له دا چوو
وه لايه نگرى و خاترو خوشه ويستيمان بو
هيج كه سيك نى به كه هه لهى كرد، چونكه
هه له هه ر هه له يه، كوفر هه ر كوفره ئيت
كه سيكى بچوك بيكات يان گه وره زن بيت
ياخود پياو له لايه ن هه ر كه سيكه وه هه له
بكريت هه ر هه له يه وه به هيج جورئ هه له
كردن جياوازي تئدا نى به به نيسبه ت ئه و
كه سهى كه ده يكات.

نمونه يه كهى تر هه يه كه باسى بكه ين بو
نمونه ئه ويش له زن هيناندا كه هه تاوه كو
ئه مپوئيش پياده ده كريت له ناو ئه و
ياسايانهى كه پئى ده وترئ ياساى بارى
كه سايه تى كه به داخه وه زانراوه كه ئه و
ياسايانه سه پئنراوه به سه رماندا وه كو
سه پاندى له گه ل ئه وهى زور شتى تئدايه كه
پيچه وانهى شه ريعه تى ئيسلامى به يه ك
ده نگ، به لام ئه م حوكمه هه تا ئيستائيش
ماوه ته وه به وهى كه بوچونئى ئيسلامى
به ريزه هه تاوه كو ئيستائيش به وه حوكم

له سهر هه نديك بابته تی فهرعی كه
پيچه وانهی سوننه ته !! .
ئه گهر بمانه ویت ئه و چاره سهره وه ربگرین
كه پیغه مبهه ﷺ بوی دیاری کردووین له
دوای ئه وهی نه خو شیه کانی دهست نیشان
کرد كه ئه ویش:
(حتی ترجعوا الی دینکم).

هه تا وه کو ده گه پینه وه بۆ ئاینه که تان .
ده پرسم ئایا گه پانه وه بۆ ئاین ته نها به
کرده وه و بیرو باوهره ؟! زۆریك له موسلمانان
ده لاین هیچ په رستراویك نییه به حهق كه
شایه نی په رستن بیت جگه له زاتی الله، وه
محمدیش ﷺ نیردرای خودایه، له گه ل
ئه وه شدا هه لئاسن به په یوه ست بوون به و
ئه رك و مافانهی كه ئه م دوو شایه تی دانهی
له خو گرتووه، وه ئه مه باسیکی دوورو
دریژه زۆریك له موسلمانانی ئه مپۆ
هه تا وه کو ئه وانهی به پینمونی کاری
خه لکی ده ناسرین وشه ی لا اله الا الله مافی
خوی ناده نی له لیكدانه وه و
پوونکردنه وه ویدا، وه له راستیدا زۆریك له
گه نجانی موسلمانان و نوسه ره
ئیسلامیه کان به ناگا هاتونه ته وه له م
بابه ته دا كه ئه ویش ئه وه یه یه كیك له

به لكو ئه م ئه لبانی یه فهرمووده یه کی
به رچاو كه وتوو هه روه ها تیگه یشتنی
پیشه وایه کیش كه پیشه وایه کی قورپه یشتی -
یه و له نه وهی (مطلب) ه .
پاشان بۆچی ئه م بۆچوونه راسته كه
به لگهی له سهره له وه فهرمووده راسته وازی
لی ده هیترئ بۆ بۆچونی پیشه وایه کی تر له
پیشه وای موسلمانان؟! به لئ ئیجتیهادی
پیشه وای له سهر سه رمان، به لام ئیجتیهاد
کاتیك نرخه یه هه یه كه دزایه تی ده قیك
نه کات كه دووره له هه له وه له قورئان و
سوننه ت، هه موومان ئه و ووته یه
ده خو پینه وه له کتیه کانی بنچینه فیهی -
یه کاند (الأصول) كه ده لئ: (إذا ورد الأثر
بطل النظر) (إذا جاء نهر الله بطل نهر معقل)
(لا اجتهاد في مورد النص).

كه هه ره مووی باس له وه ده کات كه
له بابه تیكدا ده قیك هاتبوو چ له قورئان چ
له سوننه ت ئیش به و ده قه ده کریت و ئاوپ
له هیچ بۆچوون و فه توایه کی تر نادریته وه .
وه ئه م بنچینه ئاشکرا و پوونن له پووی
زانستیه وه ئیتر بۆچی گرنگی نه ده یین به
جئ به جئ کردنی ئه م بنچینه له پووی
کرده وه پی کردنی، وه به رده وام بین

وهرنه گرن با سه رچاوه كهيشى هه ركه سيك
بيت مادام پيچه وانه ي قورئان و سوننه ته
به لام جياوازييه كه هه يه له نيوان ئه و
كه سه ي ئه و كوفره ده لئيت، چونكه ئه و بي
باوه ره و به هه تا هه تاي له ئاگردا
ده ميئيته وه وه ئه و كه سه ي تر كه ئه و
وته يه ده لئيت به هه له وه يه كيكه له
موسلمانان، چونكه ئه و موسلمانان پاداشت
وهرده گري له سهر ئه و هه له يه ي وه كه پيشتر
ووريامان پيدا له پروانگه ي فهرمووده
سه حيحه كه وه .

كه واته پيوسته بگه پيينه وه بو ئاين و
دواي هه ول دان و گرته وه ي ريگه ي
تيگه يشتنى ئه م ئاينه كه ئه ويش به جي
به جي كردنى ئه و فيقهه ده بيت كه ئه مپرو
پيى ده وترئيت: (فقه المقارن) او (المقارن)
واته تيگه يشتن و شاره زا بوون له ئيسلام به
به راورد كردنى مه زه به فيقيهه كان له گه ل
قورئان و سوننه تدا.

وه ئه م فيقهه پيوسته تويزينه وه و
ليكولينه وه ي له سهر بكرئيت و بخوينرئيت، وه
كه ساني شاره زا و مه لاو خاوه ن پروانامه ي
شه رعي له فيقهو سوننه تدا هه ستن به
ووتنه وه ي.

ماناكانى ئه م شايه تى دانه برئيتى يه له وه ي
كه حوكم ته نها بو خودايه به لئى ده مه وي به
ئاشكرا بلئيم: گه نجانى موسلمان و نوسه ره
موسلمانان كان به ئاگا هاتوون ده باره ي ئه و
راستى يه ئه مپرو كه ئه ويش حوكم ته نها
مافى خوايه به ته نها وه سه پاندنى ياساو
ده ستورى سهر زه وي و پشت به ستن پيى
بو چاره سهر كردنى كي شه كانى ئه مپرو
پيچه وانه ي ئه و بيروباوه ره يه كه ده بيت
ده سه لات و حوكم هه ر بو خوا بيت، به لام
ئه وه ي كه ده بيينم ئه وه يه كه زوريك له و
نوسه رانه يه كه ناگرنه وه له گه ل ئه و به ئاگا
هاتنه ترسناكه كه برئيتى يه له وه ي كه
حوكم هه ر بو خوايه وه حوكمى خوايش
برئيتى يه له حوكمى قورئان و سوننه ت،
سه ير ده كه ين ئايا حوكميك دژ به قورئان و
فهرمووده له لايه ن فلانه كه سى بي باوه ر
هات ئه و ئه و حوكمه پيچه وانه ي حوكمى
خوايه .

وه ئه گه ر ئيجتihadىكى هه له له لايه ن
موجته هيدىكه وه هات پيچه وانه ي حوكمى
خوانى يه؟! من پيم وايه كه هيج
جياوازييه كه نى يه چونكه پيوسته له سهر
موسلمانان كه ووته ي هيج كه سيك

وه ئه و که سهی که له راستیدا هیچ شتیکی تازهی نه هیئاوه به هه مان شیوه نوسه ری نامیلکه ی خواردنه وه سه رخوشکه ره کان شتیکی تازهی نه هیئاوه به لکو ئه و شته تازه یه ی که ده مانه ویت ئه وه یه که موسلمانان ناگادار بکه ینه وه .

به لام که مترین شت بو ووتنی که بوتریت: ئه و ووته یه ی تر راسته که پیشه واکه ی تر ووتویه تی، چونکه پالپشتی هه یه له سوننه تدا وه ئه وه ی من ئامازه ی پی دده م هاتووه له ماده ده ی: ئه گهر موسلمانیک که سیك بکوژی که (ذمی) بیئت، - (ذمی) به که سیك ده وتری که له وولاتی ئیسلامدا ده ژی وه سه رو مالی پاریزراوه و له و پیئاوه ی شدا برپیک سه رانه ی لی ده سه ندری - .

ئه و ئه و موسلمانان ده بیئت بکوژیته وه وه ئه م بوچوونه پوون و زانراوه له ناو فیهی ئیسلامدا، به لام بوچونیکی تر له به رامبه رییدا ده وه سستیته وه که پیچه وانه یه تی: ئه گهر موسلمانیک (ذمی) یه ک بکوژی ناکوژیته وه له حه قیدا،

وه ئیمه له کاتیکی داوای دروست بوونی ده وله تیکی موسلمانان ده که یین پیویسته ئه و ده وله ته ده ستوورو یاسایه کی پوون و ئاشکرای هه بیئت، ده بیئت له سه ر چ مه زه بیك ئه و ده ستووره دابنری؟! وه له سه ر چ مه زه بیك ئه و ده ستووره یاسایه لیك ده دریتته وه .

هه ندیک له نوسه ره ئیسلامیه کان ئه مپو هه ندیک له و حوکمانه پوون ده که نه وه که پیویسته یاساو ده ستووری ده وله تی ئیسلامی له سه ر پیک بیئت. ده بینین ئه م یاساو ده ستوره له توژیته وه و لیقولینه وه سه رچاوه ی نه گرتووه به و شیوه یه ی که پیشتر ئامازه مان پیدا که بریتی یه له (فقه المقارن) به لکو ته نها ئه وه نده که ئه و نوسه ره توژیته وه ی له سه ر مه زه بیك کردووه، وه بوچوونی ئه و مه زه به نه قل ده کات له ژوریک له و بابه ته لاه کی یانه ی که کوی کردوته وه له کتیبیکدا له سه ر ئه و بنچینه یه ی که ده وله تی ئیسلامی کاتیکی دروست ده بیئت، وه خوزگه ده خوازم ئه و کاته نزیك بیئت ئه و کتیبه ده بیئت به یاساو ده ستووری .

وهك له مه زه بدا هاتووه وه پیغه مبه ر ﷺ ده فه رمیت:

(دیه عقل الکافر نصف عقل المؤمن)^(٨).

واته: خوین بای بی باوه پ به ئەندازه ی نیوه ی خوینی موسلمانه.

که واته: ئایا ئەمه بکهین به یاسا یا خود ئەو بو چوونه ی پیچه وانه ی ئەمه؟ وه نمونه ی تریش زوره.

که واته گه رانه وه بو ئاین بریتی یه له گه رانه وه بو قورئان و سوننه ت، چونکه ئەوه بریتی یه له دین به تیکرایی ووتی پی شه وایان، وه هه ر قورئان و سوننه ت پاریزراوو دووره له هه له و لادان و که وتنه ناو گومراییه وه.

هه ر بویه پیغه مبه ری خوا ﷺ ده فه رمیت: (ترکت فیکم شیئین لن تضلوا بعدهما: کتاب الله و سنتی، ولن یفرقا حتی یردا علی الحوض)^(٩).

واته: له دوای خووم دوو شتم بو جی هی شون ئەگه ر شوینیان بکه ون و په یوه ست بن پیاننه وه ئەوا هه رگیز گومرا نابن: ئەو دووشته قورئان و سوننه ته که مه

به لگه یش له سه ری ئەو فه رمووده یه ی پیغه مبه ر ﷺ: (لا یقتل مسلم بکافر)^(٧).

واته: موسلمان نا کوژریته وه له حه قی که سیکی بی باوه پدا.

که واته چی وای کردووه که ئەم زانا به ریزو نوسه ره هاوچه رخه ئەم حوکمه بخاته ناو سیستمی ئیسلامی و یاسای ئیسلامی که موسلمان ده کوژی له تۆله ی بی باوه پدا که پیچه وانه ی فه رمووده ی پیغه مبه ره ﷺ، لام وایه هۆکاره که ی بریتی یه له وه ی که ئەم نوسه ره توژی نه وه ی له سه ر ئەو فیه هه کردووه که گه وه بووه له سه ری وه کردوویه تی به پیویست له هه موو شتی کدا.

ده پرسم ئایا ئەوه گه رانه وه یه بو دین؟! ئاین ده لی: موسلمان له حه قی بی باوه پدا نا کوژریته وه، به لام مه زه ه ب ده لی: ده کوژریته وه به هه مان شیوه هه ر ئەو نوسه ره له هه مان بابه تدا ده لی: ئەگه ر موسلمانیک که سیکی (ذمی) بکوژی به هه له خوین دانه که ی چی یه؟ خوینه که ی وه ک خویندانی موسلمان وایه؟ یاسا ئاوها ده لی

(٨) (صحيح الجامع الصغير: ٣٣٩١)

(٩) (صحيح الجامع الصغير: ٢٩٣٧)

(٧) (إرواء الغلیل: ٢٢٠٩، وصحيح الجمع الصغير:

٧٧٥٢، وصحيح سنن ابن ماجه: ٢٦٥٨)

به لگو شتیکی زور گرنګ هیه که نه ویش مه بهستی بابه ته که یه بو پاست کردنه و هوی چه مکه کان نه ویش بریتی یه له کرده و هوی کردن، له بهر نه و هوی زانیاری هوکاریکه بو کارکردن و اتا کاتیګ که مؤف زانیاری و هرگرت و زانیاریه که یشی پاک و پاکژ کراوه بو، و پاشان کرده و هوی پی نه کرد نه و زور ئاساییه که نه و زانسته هیچ به ره میکی نه بیټ، که واته پیویسته له گه ل نه م زانسته دا کرده و هوی له گه لدا گری بدریت.

و ه پیویسته له سهر نه هلی عیلم ههستن به پهروه ده کردنی جیلی موسلمانان تازه له سهر پوشنایی قورئان و سوننه ت.

و ه نابیت واز له و ه بهینین که نه و خه لکه له سهریه تی که و ه کو میراتیه که بویان به جی ماوه له و چه مک و ه لانه ی که هندیکیان به تالنه به تیکرای ئوممه ت، و ه هندیکی جیاوازی تیدا هیه له گه ل نه و هوی ده کریټ سهر بکریټ و ه کو تیپروانین یا خود ئیجتیهاد یان بوچونیک، که هندیکی له و ئیجتیهادو بوچونانه پیچه وانه ی سوننه تن.

که واته له دوا ی پالفته کردنی نه و بابه تانه و ه روونکردنه و هوی نه و ریپازهی که پیویسته ده ست پیکی ده رچون و پوشتن

و ه هرگیز پارچه پارچه بوون و دووبه ره کی ناکه ویتنه نیوانتانه و ه هتا له پوژی قیامه تدا له سهر حه وزی که و سهر به یه ک ده گه یین.

و ه هندیکی نمونه مان باس کرد که پیویست ده کات له سهر که سانی شاره زاو نه هلی عیلم که بگه ریپنه و ه بو تیگه یشتنی دین له و دوو سهرچاوه سهره کیه ی که باس مان کرد: قورئان و سوننه ت بو نه و هوی موسلمانان نه که و نه حه لال کردنی نه و شتانه ی که خوی گه و ره حه رامی کرد و ه به گومان و بیری نه و هوی که خوی گه و ره حه لالی کرد و ه.

لیزه دا کوټا قسم بو گه پانه و ه بو ئایینی راسته قینه نه و هیه: نه گه ر بمانه ویت سهر به رزو شکو دار بین له لای خوی گه و ره و نه و زه لیلی و نارچه ته مان له سهر لابات و سهرمان بخت به سهر دورژمندا نه و ه به س نییه بو نه و هوی که باس مان کرد له پیویستی پاست کردنه و هوی بوچون و تیگه یشتنه کان و سهرخستنی نه و بوچونانه ی که لیکنده و هیه بو به لگه شه رعیه کان له لایه ن که سانی خاوه ن زانست و شاره زاو پسپور.

هەر بۆیه ده‌بینین زۆریک له گه‌نجی
موسڵمانی تازە پێگه‌یشتوو بانگه‌یشتی
یه‌کتر ده‌که‌ن بۆ ئه‌وه‌ی له‌شه‌وی جومعه‌دا
کۆ ببه‌وه‌و ئه‌و شه‌وه‌ زیندوو بکه‌نه‌وه‌، وه
ئهو بانگه‌یشته‌ بۆ عیباده‌ت و گوپراه‌لی
خوای گه‌وره‌یه‌ وه ئه‌م کاره‌ کارێکی زۆر
جوانه‌ به‌لام له‌به‌ر ئه‌وه‌ی تووێژینه‌وه‌و
خویندنه‌وه‌یان نی‌یه‌ بۆ سوننه‌ت و هه‌ولیان
نه‌داوه‌ شاره‌زا بن تیی‌دا وه ئه‌و
نه‌وه‌یه‌ شیان به‌دی نه‌کرد هه‌تا
په‌روه‌رده‌یان بکات له‌سه‌ری هه‌ر
له‌سه‌ره‌تای ته‌مه‌نیانه‌وه‌ ده‌که‌ونه‌ پێچه‌وانه
کردنی سوننه‌ت، که‌ مه‌به‌ستمان ئاماژه‌دانه
به‌و فه‌رموده‌یه‌ی پیغه‌مبه‌ر ﷺ که
ده‌فه‌رمی‌ت:

(لا تَخْتَصُوا لَيْلَةَ الْجُمُعَةِ بِقِيَامٍ مِنْ بَيْنِ اللَّيَالِي،
وَلَا تَخْتَصُوا يَوْمَ الْجُمُعَةِ بِصِيَامٍ مِنْ بَيْنِ
الْأَيَّامِ)^(١٠).

واته‌: شه‌وی جومعه‌ تاییه‌ت مه‌که‌ن به‌ شه‌و
نوێژه‌وه‌ له‌ ناو شه‌وه‌کانی تردا، وه
پۆژه‌که‌یشی تاییه‌ت مه‌که‌ن به‌ پۆژوگرتن
تیی‌دا له‌ ناو پۆژه‌کانی تردا.

بی‌ت له‌سه‌ری، وه‌ پێویسته‌ په‌روه‌رده
کردنی جیلی تازە له‌سه‌ر ئه‌و زانسته
پاست و دروسته‌، وه ئه‌و په‌روه‌رده
کردنه‌شه‌ که‌ کۆمه‌لگه‌یه‌کی ئیسلامی
پالفته‌ت بۆ ده‌هینیته‌ به‌ره‌م، وه‌ دوا به
دوای ئه‌وه‌یش ده‌وله‌تی ئیسلامیمان بۆ
داده‌مه‌زی‌ت.

وه‌ بی ئه‌م دووشته‌ له‌ زانستی پاست و
په‌روه‌رده‌ کردنی پاست له‌سه‌ر ئه‌و زانسته
پاسته‌ مه‌حاله‌ به‌ باوه‌ری من جارێکی تر
ئیسلام هه‌ستیته‌وه‌ سه‌ر پێ یاخود حوکمی
ئیسلام یاخود ده‌وله‌تی ئیسلام.

نمونه‌یه‌ک ده‌هینیمه‌وه‌ له‌به‌ر گرنگی ئه‌و
په‌روه‌رده‌ دروسته‌ له‌سه‌ر زانستی دروست
ئهویش: له‌ لای ئیمه‌ له‌ شام کۆمه‌لێک
موسڵمان هه‌ن ئه‌یانه‌وێت ئیش بۆ ئیسلام
بخه‌ن وه‌ سه‌ری بخه‌ن، وه‌ خوێان
په‌روه‌رده‌ ده‌که‌ن و جیلی تازەیش له‌سه‌ری
په‌روه‌رده‌ ده‌که‌ن به‌لام به‌ ته‌واوی هه‌ست
ده‌که‌ین که‌ ئه‌وانه‌ی له‌ ناویاندا رینمونیکارن
پێویستیان به‌ دیراسه‌ کردنیکی به‌ربلاو
هه‌یه‌ ده‌رباره‌ی ئیسلام له‌سه‌ر ئه‌و پێبازه
پاست و دروسته‌ی که‌ ئاماژه‌مان پێ داو
پیشتر باسمان کرد.

(١٠) (مسلم: ١١٤٤).

شیوہ و پوخسایان بگوریت بؤ بہ رازو
مہیمون^(۱۱).

ئەم جیلە تازە یە پەرودردە نە کرارە لە سەر
زانینی ئەوہی کہ دروستە و ئەوہیش کہ
دروست نییە، وە لە بەر ئەوہی ئەم جیلە
چەندە ها ووتە و بۆچون دەبیستی
دەربارە ی ئەو بابەتە بۆ نمونە دەبینی کہ
ئیبین حەزمی پیشە و نامیلکە یە کی هە یە
لە سەر حەلال کردنی گۆرانی و موسیقا.

وہ زۆر بە خیرایش ئەو نامیلکە یە چاپ
دە کریت و بلویش دە کریتە وە لە نیوان
خە لکیدا کہ یە ک دە گریتە وە لە گەل هە واو
ئارە زووی ئەو خە لکە.

وہ لە وانە شە هە ندیک لە وانە ی کہ پابەری
خە لک دە کە ن و هە ندیک لە وانە ی کہ
بانگە شە ی چاک سازی دە کە ن بلین: مادام
ئەم پیاوہ بە پرێزە پیشە وایە و ئەم جۆرە
بۆچونە ی هە یە کہ واتە پیویستە شوینی
بکەوین یان چاولیکەری بکەین لەوہی کہ
گوئی لە موسیقا بگرین بە جۆریک کہ
گۆرانی و موسیقا بووہ بە پەتایە کی گشتی و
بەربلاو، ئە ی کہ واتە سوننەت لە کوئیە لەم

کہ واتە ئە ی چۆن شەوی زیندوو بکەینە وە
لە کاتی کدا پیغە مبەر ﷺ قە دە غە مان
دە کات و نە ہی لای دە کات؟

وہ لām: لە بەر ئەوہی ئیمە شارە زایمان نییە.
بە لām ئەوہی کہ پیویستە ئەوہیە کہ
رینمایی کردن لە لایەن کہسانی شارەزاو
ئە هلی عیلمە وە بیٹ بەوہی کہ ئەو شە وە
دروست نییە زیندوو کردنە وە ی لە بەر
ووتە ی پیغە مبەر ﷺ کہ پیشتر باسما
کرد، وە هە ندیک تر دە بینی لە و گەنجە
باشانە گوئی گرتن لە موسیقا و گۆرانی و
ئالەتی ژەنینی موسیقا بە حەلال دەزانن،
لە بەر ئەوہی گوئیان لە ئیسگە کانە کہ
پریەتی لە موسیقا و گۆرانی وە هیچ
رینمایە کی گشتی و ئاراستە کردنیک نییە بۆ
ئەم نە وە موسلمانە تازە یە کہ (پیغە مبەری
خوا ﷺ) نە ہی کردووہ لە ئالەتە کانی
ژەنین و وریامان دە کاتە وە لە گوئی گرتن
لیی وە هە پرە شە دە کات لە وانە ی شە و بە پرئ
دە کە ن لە سەر کاری پرو پوچ و گوئی گرتن
لە ژەنینی موسیقا بەوہی کہ خوای گە وەرە

(۱۱) (سلسلة الأحاديث الصحيحة: ۹۱) .

ههروهكو باسمان كرد به نه زانين نابيت به لكو به زانياري دهبيت هه تاوهكو ئه وه كاتهى كه دهولتهى ئيسلام دروست دهبيت له سهر ئه م زهوى يهى ئيمه دا.

له كوتاييدا: ناموزگاريم بو هه موو كه سى كه ده توانى به شداريمان بكات بو جى به جى كردنى ئه وه كاره گرنگه هه ستيت به هاوكارى كردن له نيوان خووى وه وانهى كه شاره زايى و تاييهت مه نديان هه يه بو پروونكرده وهى وه ئيسلامه كه له قورئان و سوننه تدا هاتووه وه په روه رده كردنى وه جيله له سهرى وه ئه مه ش بير خستنه وه يه وه بيرخستنه وه يش سود به خشه بو بپواداران.

والسلام عليكم ورحمة الله وبركاته
 و صلى الله وسلم على نبينا محمد
 وعلى آله وصحبه أجمعين

سایتی به ههشت

www.ba8.org

كاتهدا؟ سوننهت ئيستا له بير چوته وه وه له بير كراوه. ئهى باشه كه پيغه مبه ر ﷺ چاره سهرى بو لابردينى وه وه زه ليلى و نارپه حه تيهى كه بالى كي شاوه به سه رماندا له وه دا داناوه كه بگه رپينه وه بو لاي دين پيوست نى يه له سه رمان تيگه يشتمان بو دين له رپى ئه هلى عيلمه وه بيت به تيگه يشتنيكى راست و ته واو كه شياو بيت له گه ل قورئان و سوننهت، وه هه ستين به په روه رده كردنى ئه م لاوه چاك و باشانه له سهرى وه هه ر ئه وه يش تاكه ريگه يه بو چاره سهر كردنى وه وه كي شته يهى كه موسلمانان پيوه ي ده نالين، له راستيدا قسه يه كه زور جوانه به لامه وه (هه ر وه كو بللى پوخته ي وه قسانه يه كه من كردم و پروونم كرده وه پيشتر) كه ئه ويش قسه ي كه سيكى چاكسازى ئه م سه رده مه ي ئيستا يه وه به بو چوونى من ده لئى سروشيكه له ئاسمانه وه (وحي من السماء) ده لئى: (ده ولتهى ئيسلامى له ناو دلتاندا دروست بكه ن خوايش له سهر زه ويده بو تان دروست ده كات).

كه واته پيوسته خو مان چاك بكه ين له سهر بنچينه ي ئيسلام و ئاينه كه مان وه ئه مه ش